

Jak wykorzystać środki unijne dla bezpieczeństwa i odporności regionu?

ADAM STRUZIK

Marszałek Województwa Mazowieckiego, Wiceprezes Związku Województw RP

Bezpieczeństwo państw coraz wyraźniej opiera się współcześnie na jakości infrastruktury, sprawności instytucji publicznych, odporności gospodarki i zdolności regionów do działania w warunkach kryzysu. W tej sytuacji fundusze europejskie przestają pełnić wyłącznie funkcję rozwojową, stają się jednym z kluczowych narzędzi wzmacniania strategicznej odporności – zarówno poszczególnych województw, jak i całej Polski oraz Unii Europejskiej.

Bezpieczeństwo współczesnych państw nie jest już wyłącznie domeną strategii wojskowych. Coraz częściej decydują o nim sprawność infrastruktury, odporność gospodarki, stabilność systemów energetycznych i cyfrowych oraz zdolność instytucji publicznych do reagowania na sytuacje kryzysowe. W kwestii bezpieczeństwa kluczową rolę zaczynają odgrywać regiony – to właśnie na ich poziomie znajdują się systemy transportowe, sieci energetyczne, infrastruktura społeczna i zaplecze gospodarcze, które w praktyce decydują o odporności państwa. W tym kontekście fundusze europejskie okazują się nie tylko narzędziem rozwoju, lecz także jednym z najważniejszych instrumentów wzmacniania strategicznej odporności.

Od momentu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. polityka spójności

stała się jednym z najważniejszych motorów modernizacji kraju i jego regionów. Do końca 2023 r. w Polsce zrealizowano prawie 300 tys. projektów o łącznej wartości około 164,6 mld euro. W ciągu ostatnich dwóch dekad na Mazowszu zrealizowano ponad 37 tys. projektów o wartości około 200 mld zł, z czego 112 mld zł stanowiło dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej.

Dzięki tym środkom powstało około 1,5 tys. km nowych lub przebudowanych dróg lokalnych, ponad 1,4 tys. km ścieżek rowerowych, zmodernizowano setki budynków publicznych, wsparcie otrzymały przedsiębiorstwa, transport regionalny i nowoczesne usługi cyfrowe. Wiele z tych inwestycji znacząco poprawiło jakość życia mieszkańców i konkurencyjność gospodarki regionu. Dziś jednak coraz

wyraźniej widzimy, że ich znaczenie wykracza poza klasycznie rozumiany rozwój społeczno-gospodarczy.

Fundusze europejskie wzmacniają dziś regiony nie tylko jako przestrzenie rozwoju, lecz także jako filary odporności państwa i całej Unii Europejskiej. O bezpieczeństwie coraz częściej przesądzają bowiem drogi, sieci energetyczne, systemy cyfrowe i sprawne instytucje publiczne, które w czasie kryzysu podtrzymują ciągłość działania państwa.

Nowoczesna infrastruktura transportowa ułatwia mobilność i integrację przestrzenną regionu, ale w sytuacjach kryzysowych staje się również elementem systemu bezpieczeństwa państwa. Sprawne systemy cyfrowe umożliwiają rozwój e-usług publicznych, a jednocześnie zwiększają zdolność instytucji do działania w warunkach zakłóceń czy zagrożeń hybrydowych. Stabilna i nowoczesna infrastruktura energetyczna wzmacnia bezpieczeństwo energetyczne, a dobrze funkcjonujące instytucje publiczne zwiększają zdolność państwa do skutecznego zarządzania kryzysowego. Właśnie dlatego polityka spójności powinna być postrzegana jako jeden z filarów budowania odporności państw i całej Unii Europejskiej.

Strategiczne znaczenie Mazowsza

Mazowsze ma w tym kontekście znaczenie szczególne, wykraczające daleko poza standardową rolę regionu administracyjnego. To nie tylko największe województwo w Polsce, ale też przestrzeń, w której koncentrują się kluczowe funkcje państwa – polityczne,

administracyjne, gospodarcze i dyplomatyczne. Warszawa jest centrum decyzyjnym kraju. Funkcjonują tu najważniejsze instytucje rządowe, centralne urzędy administracji publicznej, kluczowe instytucje finansowe, a także przedstawicielstwa dyplomatyczne wielu państw, a w sytuacjach kryzysowych toczą się procesy decyzyjne dotyczące bezpieczeństwa, ochrony ludności, koordynacji działań służb oraz zarządzania infrastrukturą krytyczną. Oznacza to, że odporność Mazowsza ma bezpośrednie przełożenie na zdolność funkcjonowania całego państwa.

Region stanowi również jeden z najważniejszych węzłów transportowych i logistycznych w tej części Europy, łącząc północ z południem oraz wschód z zachodem kraju i kontynentu. Jego sprawność infrastrukturalna ma więc znaczenie nie tylko krajowe, ale i europejskie – szczególnie w kontekście bezpieczeństwa dostaw, mobilności wojskowej i funkcjonowania łańcuchów logistycznych.

Mazowsze pełni dziś rolę regionu o szczególnym, strategicznym znaczeniu, ponieważ skupia funkcje decyzyjne państwa, kluczową infrastrukturę i jest jednym z najważniejszych węzłów logistycznych w tej części Europy. Stabilność tego obszaru wzmacnia więc jednocześnie bezpieczeństwo Polski i odporność całej wspólnoty europejskiej.

Nie bez znaczenia pozostaje również położenie geograficzne Mazowsza – relatywnie blisko wschodniej granicy Unii Europejskiej. W obecnej

sytuacji geopolitycznej zwiększa to znaczenie regionu jako obszaru, którego stabilność infrastrukturalna i instytucjonalna wpływa na bezpieczeństwo całej wspólnoty europejskiej.

Technologie *dual use* i nowy wymiar odporności

Współczesne podejście do bezpieczeństwa coraz częściej opiera się na technologiach typu *dual use*, czyli takich, które mają zastosowanie zarówno cywilne, jak i potencjalnie strategiczne lub obronne. Fundusze europejskie mogą odgrywać kluczową rolę w ich rozwoju, wspierając jednocześnie innowacyjność gospodarki i odporność systemu państwa.

Do obszarów szczególnie istotnych należą technologie cyfrowe, cyberbezpieczeństwo, systemy zarządzania danymi oraz infrastruktura teleinformatyczna. W warunkach rosnącej liczby zagrożeń hybrydowych i cyberataków odporność systemów informatycznych administracji publicznej i gospodarki staje się jednym z kluczowych elementów bezpieczeństwa państwa.

Równie ważne są rozwiązania z zakresu logistyki i zarządzania łańcuchem dostaw, które w sytuacjach kryzysowych pozwalają utrzymać ciągłość dostaw żywności, leków czy energii. Coraz większe znaczenie mają dane satelitarne i systemy obserwacji Ziemi, wykorzystywane zarówno w planowaniu przestrzennym, ochronie środowiska, jak i w monitorowaniu zagrożeń naturalnych czy infrastrukturalnych.

Przyszłość polityki spójności i rola regionów

Fundusze z budżetu UE są niezwykle ważnym instrumentem zrównoważonego rozwoju

regionów – nikt nie powinien mieć co do tego żadnych wątpliwości. Pozwalają one realizować projekty w obszarach kluczowych dla odporności regionu: transformacji energetycznej, mobilności, cyfryzacji usług publicznych, ochrony środowiska czy wspierania innowacyjnej gospodarki. Znaczenie takich inwestycji wykracza jednak poza granice województw i jako całość przekłada się na odporność Polski na kryzysy.

Technologie dual use coraz wyraźniej łączą rozwój cywilny z budowaniem strategicznej odporności państwa. Inwestycje w cyfryzację, cyberbezpieczeństwo, logistykę i dane satelitarne wzmacniają jednocześnie innowacyjność gospodarki oraz zdolność reagowania na współczesne zagrożenia.

W szerszej perspektywie kluczowe znaczenie ma przyszłość polityki spójności po 2027 r. W obliczu narastających wyzwań geopolitycznych, klimatycznych i technologicznych konieczne staje się jej silniejsze powiązanie z polityką bezpieczeństwa Unii Europejskiej. Regiony nie mogą być jedynie beneficjentami środków – powinny stać się pełnoprawnymi partnerami w ich kształtowaniu i wdrażaniu.

To między innymi regiony odpowiadają za funkcjonowanie infrastruktury krytycznej, systemów transportowych, energetycznych i cyfrowych, które decydują o odporności państw. Dlatego ich rola w europejskiej architekturze bezpieczeństwa powinna być systematycznie wzmacniana. Silne,

dobrze zarządzane i innowacyjne regiony zwiększają odporność całej Unii Europejskiej – zarówno na poziomie gospodarczym, jak i instytucjonalnym.

W tym sensie polityka spójności nie jest jedynie polityką rozwojową, lecz coraz bardziej staje się polityką bezpieczeństwa. Każda inwestycja w infrastrukturę, innowacje czy transformację energetyczną wzmacnia nie tylko lokalne społeczności, ale również zdolność Europy do reagowania na kryzysy i utrzymania stabilności w warunkach niepewności.

Polityka spójności coraz wyraźniej współtworzy europejskie bezpieczeństwo, ponieważ wzmacnia regiony odpowiedzialne za infrastrukturę, energię, cyfryzację i zdolność reagowania na kryzysy. Przyszła odporność Unii Europejskiej zależy więc od siły regionów jako partnerów strategicznych i współtwórców rozwoju i odporności.

Budowanie bezpieczeństwa nie odbywa się wyłącznie na poziomie strategii wojskowych. Równie istotne jest wzmacnianie gospodarki, infrastruktury oraz instytucji publicznych, które zapewniają stabilność funkcjonowania państwa i dobrobyt jego obywateli. W tym sensie fundusze europejskie pozostają jednym z najważniejszych narzędzi wzmacniania odporności – zarówno regionów, jak i całej Unii Europejskiej.

Coraz większe znaczenie ma także współpraca międzyregionalna w ramach Unii Europejskiej, obejmująca wymianę doświadczeń w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej, cyfryzacji

usług publicznych czy zarządzania ryzykiem klimatycznym. Tego typu partnerstwa wzmacniają nie tylko pojedyncze regiony, ale też budują europejską zdolność do wspólnego reagowania na zagrożenia o charakterze transgranicznym.

W tym kontekście polityka spójności staje się również narzędziem wzmacniania europejskiej autonomii strategicznej. Inwestycje realizowane na poziomie regionalnym w technologie, infrastrukturę i kompetencje instytucjonalne przekładają się na większą niezależność Europy w kluczowych obszarach – od energii i danych po łańcuchy dostaw. Oznacza to, że decyzje podejmowane dziś w ramach programów regionalnych mają bezpośredni wpływ na przyszłą odporność całej Unii Europejskiej.

Bezpieczeństwo Europy zaczyna się w regionach

Budowanie odporności regionów wymaga dziś podejścia wielopoziomowego, w którym działania Unii Europejskiej, państw członkowskich i samorządów regionalnych wzajemnie się uzupełniają. W praktyce oznacza to potrzebę coraz lepszej integracji polityki spójności z instrumentami zarządzania kryzysowego, ochrony ludności czy politykami sektorowymi – zwłaszcza w obszarze energii, zdrowia

Regiony stają się dziś przestrzenią, w której bezpieczeństwo, rozwój i innowacje tworzą jeden wspólny system odporności. Od jakości współpracy między Unią Europejską, państwem i samorządem zależy, czy lokalny potencjał przełoży się na realną siłę całej wspólnoty wobec przyszłych kryzysów.

i cyberbezpieczeństwa. Regiony takie jak Mazowsze, dysponujące silnym zapleczem naukowym, innowacyjną gospodarką i sprawnymi instytucjami publicznymi, mogą w tym procesie odgrywać szczególną rolę. To właśnie na ich poziomie powstają i są testowane rozwiązania technologiczne oraz organizacyjne, które w praktyce wzmacniają zdolność państw do reagowania na nowe wyzwania.

W tym sensie regiony stają się swoistymi „laboratoriami odporności”, w których rozwój gospodarczy, innowacje i bezpieczeństwo coraz częściej przenikają się nawzajem. Dlatego pytanie o to, jak wykorzystać środki unijne, przestaje być dziś wyłącznie pytaniem o tempo rozwoju. Coraz częściej staje się pytaniem o coś znacznie ważniejszego: czy nasze regiony będą przygotowane na nadchodzące wstrząsy i czy będą miały siłę, aby je wytrzymać. ■

O AUTORZE

Adam Struzik – lekarz, samorządowiec i społecznik, parlamentarzysta, polityk. Wieloletni Członek Europejskiego Komitetu Regionów i jego prezydium. Animator współpracy kulturalnej, naukowej i biznesowej. Inicjator projektów i programów, związanych m.in. ze zwiększeniem innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu, z e-rozwojem i bezpieczeństwem. Angażuje się w sprawy regionu – jego zrównoważony oraz dynamiczny, wieloaspektowy rozwój; dba o efektywną strategię prorozwojową oraz budowanie społeczeństwa informacyjnego, obywatelskiego. Promuje ideę samorządności, stawia na współpracę, kształtując społeczną kreatywność oraz lokalne partnerstwo w myśl zasady „rzetelne informowanie – otwarte słuchanie”. Od grudnia 2001 r. nieprzerwanie pełni funkcję Marszałka Województwa Mazowieckiego. Za swoją działalność wyróżniony wieloma odznaczeniami. Trzykrotnie wybrany najlepszym marszałkiem w ogólnopolskim plebiscycie organizowanym przez serwis PortalSamorzadowy.pl. Honorowy obywatel wielu mazowieckich miast i gmin.

Partnerzy

